

Yayına Geliş Tarihi:11/02/2022
Yayına Kabul Tarihi:07/04/2022
Online Yayın Tarihi:25/04/2022

Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik
Araştırmalar Dergisi
Cilt:6, Sayı:15, Yıl:2022, Sayfa:78-99
ISSN: 2587-2206

CEZAEVLERİNDE BONCUK İŞİ YAPIMI EL SANATLARI ÜRÜNLERİNİN VE ÖZEL BİR KOLEKSİYONDA YER ALAN SAYA ÖRNEKLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Hatice SOMÇAĞ¹

Özet

Saya ve tabandan oluşan ayakkabı, makine, gereç ve üretim tekniklerinin geliştirilmesi ile günde binlerce çift üretilen sanayi ürününe dönüşmüştür. Buna karşın saya yapımında halen birçok el sanatı tekniği kullanılmaktadır. Boncuk örgü tekniği bunlardan birisidir. İpliğe boncuk dizilerek ayakkabı yüz şablonuna göre tığ ile örülmesiyle saya yapılmakta, dikildikten sonra tabana monte edilerek ayakkabıya dönüştürülmektedir. Geçmişte boncuk işi olarak da isimlendirilen “hapishane işi” sayalar sipariş ile yapılmıştır. 2015 yılında Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İş Yurtları Kurumu Ankara ili Sincan Cezaevi iş yurdunda yürütülen çalışmada, boncuk işi saya yapımının sürdürülüp sürdürülmediği aynı zamanda da daha önce örülen ürünlerin incelenerek belgeleme çalışması planlanmıştır. Adalet Bakanlığı'ndan alınan izin doğrultusunda hükümlülerle yapılan görüşmelerde boncuk işi ürünler, bu ürünlerin yapımında kullanılan araç, gereç, yapım teknikleri, ürünlerin renk ve desen özellikleri incelenmiş ancak saya örgülerine rastlanmamıştır. Bu doğrultuda, özel bir koleksiyonda bulunan 20. Yüzyıl ortalarında yapılmış 3 çift saya; yapıldığı cezaevi, teknik, biçim, gereç, renk, motif ve kompozisyon yönünden incelenmiş, iş yurtlarında yapılan günümüz boncuk işi ürünlerle karşılaştırılmış, boncuk işi çalışmanın hükümlüler üzerinde olumlu etkileri saptanmıştır. Bu çalışmada maddi kültür ürünü hapishane işi sayalara dikkat çekmek, kaynak oluşturmak, yeniden tasarlanıp üretilmesi, tanıtılması ve kayıt altına alınması hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ayakkabı, Saya, Boncuk, Örgü, Hapishane İş.

¹ Ankara Üniversitesi, Beypazarı MYO, Tekstil, Giyim, Ayakkabı ve Deri Bölümü, Ayakkabı Tasarım ve Üretimi Programı, e-posta: hsomcag@ankara.edu.tr, ORCID No: 0000-0001-5337-9841

PRODUCTION OF BEADWORK HANDCRAFT PRODUCTS AND EVALUATION OF UPPER EXAMPLES THAT TOOK PLACE IN A SPECIAL COLLECTION

Abstract

The shoe consists of upper and tread, transformed into an industrial product that can be produced in thousands of units per day together with the development at machines, tools and production techniques. However, many handcraft techniques are still used at upper production. Bead knitting technique is one of those. Upper is done by lining beads to rope and being knitted with needle according to the face pattern of shoe, after being sewed, mounted to the shoe and turned into shoe. The "prison work" uppers that were named as bead work were done according to the orders. At the study performed at Confinement Facilities and Prisons Work Dormitories Ankara City Sincan Prison work dormitory at the year 2015, it was planned to determine whether production of bead work uppers continued or not and documentary work was planned by examining the previously knitted works. At the interviews performed by getting the consent of Ministry of Justice, bead work products, tools, materials used at the production of these, production techniques, color and pattern features of the products were examined but no upper knits were not seen. In this direction, 3 pairs of uppers of a special archive that were done at the middle of 20th Century; examined as making prison, technique, form, tools, materials, color, motif and composition, they were compared with today's bead works made at the work dormitories, positive effects of beadwork on the prisoners were determined. At this study, it was purposed to take attention on prison work uppers that are production of monetary culture, forming sources, their redesign and production, their introduction and to be taken into document.

Keywords: Shoes, Upper, Bead, Knitting, Prison Work.

GİRİŞ

Günümüz toplumlarında, çeşitli nedenlerle suç işlemiş bireylerin, çağdaş olmanın bir gereği olarak yeniden eğitilerek, toplumla bütünleşmesini sağlamak için cezaevlerinde çeşitli eğitim programları uygulanmaktadır. Bu programların amacı, tutuklu ve hükümlüleri eğiterek, kendilerine, ailelerine ve topluma yararlı insanlara dönüştürmektir (Elibal, 2009: 11). Adalet Bakanlığına bağlı Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İş Yurtları Kurumu, 4301 sayılı yasa ile cezaevlerinde belirli bir kamu hizmetini yürütmek üzere 1997 yılında kurulmuştur (2021, 7561s.kanun, iydb.adalet.gov.tr). İş Yurtları Kurumu, 1997 yılından bu yana bu kanun kapsamında; endüstri, el sanatları, tarım ve hayvancılık ürünleri olmak üzere inşaat ve onarım işleri, hizmet sektörü, uygulamalı sosyal tesis işletmeciliği olarak 6 alanda 40'tan fazla işkolunda hizmet vermektedir (Ürün/hizmet kataloğu, tarih bilinmiyor: 4-6). Bu iş yurtlarından birisi olan el sanatları ürünleri içerisinde yer alan "Boncuk işi" yurtlarında, birçok tutuklu ve hükümlü tarafından üretim yapılmaktadır.

Bu araştırma, Adalet Bakanlığında alınan özel izin ile Ankara ili Sincan ilçesinde bulunan cezaevi boncuk iş yurdunda, yürütülmüştür. Ziyaret süresinde iş yurdunda çalışan tutuklu ve hükümlüler ile görevli infaz memurları, uzun yıllardır hapisane işi sayaların yapılmadığını, nadiren sipariş alındığını ve o gün için ellerinde örnek olmadığını ifade etmiştir. Ankara'da Sıhhiye, Şaşmaz ve Ulucanlar' da bulunan iş yurtları satış mağazalarında da inceleme yapılmıştır. Bazı illerde ve Ankara'da yılda bir kez birkaç gün süren ve hemen hemen tüm cezaevlerinin katıldığı Cezaevi İş Yurtları Ürün ve El Sanatları Fuarları açılmaktadır. Bu fuarlarda Cezaevleri İş Yurtları Kurumu, tutuklu ve hükümlülerinin ürettiği ürünlerin tanıtımı ve aynı zamanda satışı yapılmaktadır. 2015-2019 yılları arasında Ankara'da düzenlenen fuarlarda her yıl boncuk işi stantlarındaki ürünler incelenerek, görevliler ile karşılıklı görüşme gerçekleştirilmiştir. Ancak cezaevi iş yurdunda, fuar stantlarında ve cezaevleri satış mağazalarında hapisane işi sayalara rastlanılmamıştır.

Bu araştırmanın materyalini, Ayakkabı Dünyası mağazalarına ait koleksiyonda hapisane işi saya örnekleri oluşturmaktadır. Koleksiyon sahibi Mehmet Akbacakoğlu, hapisane işi ayakkabı sayalarının "1950 yılı civarında çeşitli cezaevlerinde örüldüğünü ve kundura atölyelerinde ayakkabıya dönüştürüldüğünü" ifade etmiştir. Koleksiyondaki ayakkabılar ile ilgili daha önce bir belgelendirme çalışması yapılmıştır. Ayrıca cezaevlerinde boncuk ile çeşitli teknikler ile yapılan hediyelik ürünler üzerine araştırmalar da mevcuttur. "Türkiye'deki Cezaevi Boncuk İşlerinden Örnekler" isimli çalışmasında, Kurt (2011), boncuk ile yapılan hediyelik ürünleri; teknik, biçim, ürün çeşidi ve kullanım yönünden incelemiştir. Yanar, Erdoğan, Kayabaşı ve Söylemezoğlu (2013), "Tutuklu ve Hükümlülere El Sanatları Eğitimi Verilmesi ve Sonuçlarının İncelenmesi" üzerine 15 el sanatı alanında yaptıkları istatistiksel çalışmada; %56,8 ile en fazla boncuk işinin yapıldığını ifade etmişlerdir. Bu veriler iş yurtlarında boncuk işlerine verilen önemin göstergesi olarak kabul edilebilir.

Sözü edilen çalışmalar, çeşitli tekniklerle yapılan hediyelik ürünler üzerine olup, boncuk ile örülen ayakkabı sayısı üzerine bir çalışmaya ulaşamamıştır. Bu çalışmada ise daha önceki çalışmalardan farklı olarak; özel bir koleksiyonda yer alan 50-70 yıl önce örülmüş renk, motif ve kompozisyon yönünden farklı görülen 3 çift saya temsili örnek olarak seçilmiş, sayaların terlik yüzü olarak biçimlendirilmesi, sık ilmek ile çift kat örme tekniği, renk ve motif özellikleri incelenmiştir. Sayalar, günümüzde iş

Cezaevlerinde Boncuk İşi Yapımı... The Meric Journal Cilt:6, Sayı:15,Yıl:2022
yurtlarında aynı teknik ile örülen anahtarlık, araç süsü, kolye ve cüzdan gibi ürünler ile araç, gereç, teknik, renk, motif ve desen yönünden karşılaştırılarak benzerlikleri belirlenmiş ve iş yurdunda yapılan bu çalışmanın tutuklu ve hükümlüler üzerindeki etkileri incelenmiştir. Ayakkabı giyim-moda kültüründe boncuktan örülerek yapılan sayaların günümüzde nadiren sipariş üzerine yapıldığından hareketle, yok olma tehdidi ile karşı karşıya kalan bu el sanatına farkındalık sağlanması istenilmiştir.

Cezaevleri boncuk iş yurtlarında yapılan hediyelik ürünlerde de “çift örgü” veya “kör örgü” olarak isimlendirilen ürün biçimlendirme yönteminde, tığ tekniklerinden birisi olan “basit ilmek” diğer adı ile “sık ilmek” tekniği uygulanmaktadır. Cezaevlerinde, tığ ile yapılan örme tekniği dışında farklı yöntemlerle de ürünler üretilmektedir. Ancak hapisane işi örme tekniği, cezaevlerinde 1900’lu yıllardan itibaren bilinen ve yapılan geleneksel el sanatlarından biridir. Bu nedenle önemli kültürel miras ürünleridir.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

En az 50 yıldır cezaevlerinde nadiren yapıldığı belirlenen maddi kültür ürünü hapisane işi sayalara dikkat çekmek, yeni yapılacak çalışmalara kaynak oluşturmak, eskiden yapılmış sayalardan yararlanılarak yeni ayakkabı sayaları tasarlanarak üretilmesi, geçmişte yapılan sayaların tanıtılması ve belgelenmesi çalışmanın ana amacını oluşturmaktadır. Ayrıca bu araştırmanın, cezaevlerinde ayakkabı iş yurdu bulunan atölyelerde ve özel kurumlarda saya ve/veya ayakkabı üretimi yapan firmalara, yeni bir bakış açısı sunarak çalışma alanlarını genişleteceği düşünülmektedir. Diğer bir amaç ise, kadın tutuklu ve hükümlülerin mesleki eğitimlerinin yapılarak saya örmeyi öğrenmeleri ile ayakkabı üretimi yapan iş yurtlarına katkı sağlamalarıdır. Tahliye sonrası kadın istihdamında da olumlu etkileri olacağı düşünülmektedir.

Hapisane işi tekniği ile saya yapımı, geçtiğimiz yüzyılın ortalarından sonra önemini kaybetmiş, moda ürünü olarak görülmeyen ve günümüzde tercih edilmediği saptanan bir kültürel miras ürünüdür. Bu çalışma ile hapisane işi sayalara dikkat çekilerek özel koleksiyon ve müzelerde bulunan örneklerin araştırılması, ayakkabı ve moda tasarımcıları tarafından yeniden yorumlanması önem taşımaktadır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE VERİ TOPLAMA

Bu araştırma, nitel bir çalışmadır. Veri toplamada gözlem ve yüz yüze görüşme tekniği kullanılmıştır. İlk olarak, Sincan Cezaevi L-1 Boncuk İş Yurdunda çalışan beş hükümlü ile karşılıklı görüşülerek, boncuk işi yapımında kullanılan araç-gereç özellikleri, örgü tekniği ve ürün hazırlama süreci izlenmiş, tutuklu-hükümlü ve infaz koruma memurlarının isim ve fotoğrafları çalışmaya yansıtılmamıştır. İkinci olarak, Ankara ili cezaevleri satış mağazalarında bulunan hapisane işi tekniği ile yapılan ürünler araştırılmıştır. Üçüncü olarak her yıl Ankara’da açılan ürün ve el sanatları fuarları beş yıl boyunca ziyaret edilerek, stantta görevli memurlar ile karşılıklı görüşülerek veri toplanmıştır. Ayrıca Mehmet Akbacakoğlu ile görüşülmüş, Ayakkabı Dünyası mağazaları özel koleksiyonunda bulunan, 1900 yılı ortalarında üretilmiş 3 çift saya incelenerek, iş yurtlarında yapılan boncuk işleriyle; araç-gereç, teknik, renk, motif, bezeme ve kompozisyon yönünden karşılaştırılmıştır. Konu ile ilgili alan yazını taranmış, elde edilen veriler, yorumlanarak betimlenmiştir. Araştırma, T.C. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif evleri Genel Müdürlüğünden alınan 05.06.2015 tarih, 66708689-204.02.0000-E.1367/93493 tarihli izin ile Sincan L-1 kapalı cezaevi boncuk iş yurdunda kurumun belirlediği süre ve koşullarda yapılmıştır. 14.06.2021 tarihli, E-57292265-204.06.03.386/55918 sayılı karar ile kurumdan yayımlanabilir onayı almıştır.

1.AYAKKABI VE SAYA

İnsanların en önemli gereksinimlerinden olan ayakkabılar, ayakları fiziksel etkenlerden koruyarak bedenin dik durabilmesi ve beden hareketlerini rahatlatmanın dışında sosyolojik açıdan da önemli bir nesnedir. Antropologlara göre; ayakkabı, tarihsel süreç içerisinde iklim koşulları ve toplumların kültürlerine göre biçimlenmiştir. Daima içinde bulunduğu toplumun özelliklerinden beslenmiş, ait olduğu kültürü yansıtmış, giyen kişinin; cinsiyeti, yaşı, sosyal konumu, ekonomik durumu, yaşam tarzı, düşünce yapısı ile zevkini ortaya koyan bir mesaj aracı, statü göstergesi ve sembol olmuştur.

19. yüzyılda endüstri devrimi ile bilimsel araştırma ve teknolojik gelişmeler sonucu yaşam şekillerine bağlı olarak ayakkabılarda değişiklikler meydana gelmiş, siyasal, sosyal ve ekonomik koşulların etkisiyle farklı gereçlerden farklı yöntemlerle yapılan sanayi ve moda ürününe dönüşmüştür. Ayakkabı, birçok gerecin bir arada kullanılması ve sırasıyla çeşitli işlemlerden geçirilmesi ile öz olarak taban, ökçe ve sayanın bir araya getirilmesi sürecinden sonra elde edilmektedir.

Saya, ayakkabıların maskaret (burun), yüz ve gambayı (arka yan parçaları) oluşturan astarsız veya astarlanarak dikilmiş, kalıba çekilebilecek duruma gelmiş yüzlük parçaların tümüdür (Akalın, Yılgör ve Seyhan, 1993:140). Başka bir ifade ile deri, kumaş ve benzeri gereçlerden ıstampaya (şablon) göre kesilen bir veya daha fazla parçanın, birleştirilmesi ile tabanın üzerindeki üst kısım oluşturulmaktadır. Taban; ayakkabıların burundan başlayarak ökçe arka kenarına kadar uzanan alt kısmıdır. Ökçe ise ayakkabının arkasını yükselten taban elemanıdır (Kastan, 2007: 6-11). Belirlenen modelin analizi olan ıstampalara göre kesilen saya, dikildikten sonra dış tabanın üzerine çeşitli yöntemlerle monte edilmektedir. Sayalar, moda ve gelişen teknolojiye göre deri, yapay deri, doğal ve sentetik kumaş, lastik, plastik ve benzeri kimyasal gereçlerden yapılabilmektedir.

Boncuk da bu gereçlerden birisi olarak ayakkabıları süslemesi dışında, sayayı oluşturan burun, ayna, bant gibi bazı parçalarında veya sayanın tamamı hatta ayakkabının tüm yüzeyinde eski tarihlerden beri kullanılmaktadır. Birçok cezaevinde sipariş üzerine, hükümlüler tarafından belirlenen desene göre iplik üzerine boncukların dizilip örülmesiyle sayalar hazırlanmıştır.

2.BONCUĞUN AYAKKABI ÜZERİNDE KULLANIMI

Boncuk, cam, tahta, maden, sert yemiş kabuğu, deniz kabuğu, kemik, tohum ya da benzeri malzemedan yapılmış, ipe dizilmek üzere ortası delinmiş, küçük ve genellikle yuvarlak nesnedir (Ana Britannica, 1987:413). Günümüzde doğal ve yapay birçok farklı gereçten boncuk yapılabilmektedir.

Boncuklar ilk olarak Homo Sapiens'in kültürel açıdan modern davranışlar sergilediği, belirli işaretlerle iletişim kurabildiği, sanatsal ve teknolojik yaratıcılığının geliştiği Paleolitik Dönemin sonuna doğru yaklaşık 45 bin yıl önce ortaya çıkmaktadır (Atik, 2007: 10; Kurt 2011: 60). Başlangıçta büyü tılsım gibi dinsel inançlar çerçevesinde üretilen boncuk, daha sonra bu niteliklerini de koruyarak bir süs ve itibar eşyasına dönüşmüştür. Toplumun tüm sosyo-ekonomik düzeyleri tarafından kullanılabilen boncuğun niteliği ve malzemesi kişinin alım gücüne veya toplumsal statüsüne göre değişmektedir (Darga ve Konyar, 2007: 28). Boncuklar gücü simgeleyen, fikir ve inançları aktaran ve binlerce yıldır kültürler arasında iletişim sağlayan süs objeleridir (Belli, 2010: 415-418). Boncuklar genellikle; küre, fiç, elips, ince tüp, koni, silindir ve oval biçimine sahiptir, ancak küre, fiç ve elips biçimliler sıklıkla kullanılmaktadır. Resim 1'de çeşitli renk, biçim ve ebatta boncuklar görülmektedir.

Resim 1. Ticaret Boncukları (www.ezakwantu.com)

Boncuklar eski zamanlardan beri aksesuar ve giysilerin dışında ayakkabılarda da kullanılmıştır. Boncuk kullanılarak yapılan ayakkabı sayaları doğudan batıya, kuzeyden güneye birçok ülkede ve Türkiye’de görülmektedir. Boncuk ile oluşturulan sayaların yapım tekniği; model ve kullanım şekli, iklimsel özellikler ile sosyal ve kültürel unsurlara göre değişmektedir. Sibiryaya, Kuzey Amerika ve Grönland Eskimoları çizmelerini boncuk işleri ile süslemiştir. Malezya, Çin, İran, Hindistan, Endonezya, Malezya ve Nijerya’ya kadar dünyanın birçok yerinde, farklı biçimlerde çeşitli boncuklardan yapılmış sayalardan ayakkabılar görülmektedir.

Boncuklar, sayanın tüm yüzeyini kaplamakta, çizmelerde konç kısmında da görülmektedir. Resim 2-a’da Bata ayakkabı müzesinde deri saya üzerine boncuk işlemeli 1900 yılına ait bir çift Nijerya çizmesi, Resim 2-b’de sayası cam boncuklarla işlenmiş 1885 Yılına ait İngiltere’den bir erkek ayakkabısı verilmektedir.

Resim 2-a. Kral Çizmesi (www.astepintothebatashoemuseum)

Resim 2-b. Ev Ayakkabısı (www.artsandculture.google.com)

Resim 2-c' de ise M.Ö. 5.-3. yüzyıla ait Pazırık kurganlarından çıkartılan Hun kadın ayakkabı parçası (Çoruhlu, 2007:163). Resim 2-d' de boncukların yan yana kumaş üzerine dikilmiş Etnografya Müzesinden (19.Yüzyıl) Gelin Terlik sayası görülmektedir.

Resim 2-c. Kadın Çizmesi (www.hermitagemuseum.org)

Resim 2-d. Terlik Sayası (Ankara Etnografya Müzesi)

Verilen örneklerde kumaş ve deri üzerine boncuklar desene göre dikilerek (işleme) saya oluşturulmuştur. İşleme, tezgâhta dokuma, tel vb. ince şeritler üzerine boncukların dizilmesi gibi tekniklerle oluşturulmuş sayalardan yapılmış ayakkabılar Türkiye ve diğer ülkelerin müzelerinde yer alan önemli etnografik nesnelere dendir. Bu teknikler genel anlamda “boncuk işi” olarak isimlendirilmektedir. İşleme dışında örme de, boncuk ile saya yapımında özellikle Türkiye’de kullanılan başlıca tekniklerdendir.

3.ANKARA SİNCAN L-1 CEZAEVİ BONCUK İŞ YURDUNDA HAPİSHANE İŞİ YAPIMI

Geçmişten günümüze, savaş kamplarında ve cezaevlerinde tutuklular tarafından “hapishane işi” olarak yapılan boncuk çalışmalarına Adalet Bakanlığına bağlı Ceza ve İnfaz kurumlarında devam edilmektedir. Boncuk işleri, yapımı ve eğitimi usta çırak ilişkisi şeklinde, bilen bilmeyene öğrettiği, zevkli, az da olsa kazanç sağlayabilen bir iş olarak görülmekte ve yapılmaktadır. Kullanılan araç ve gereçlerin ucuz ve kolay elde edilebilir olması, bu el sanatının ceza infaz kurumları içerisinde cazip hale getirmiş ve bir boncuk işi kültürü oluşturmuştur (Kurt, 2014: 62). Türkiye’de boncuk iş yurtları Eskişehir, Kütahya, Gaziantep, İstanbul, Gebze, Bakırköy, Elazığ, Çorum, Sakarya, Erzurum, Oltu, Adana, Pozantı, Ankara, Sinop, Bursa, Samsun, Ordu, Trabzon, Gaziantep, Burdur, Gümüşhane, Adıyaman, İzmir, Bergama, Muğla, Fethiye ve daha birçok il ve ilçedeki cezaevlerinde faaliyet göstermektedir.

Ceza İnfaz Kurumları İş yurtlarında yapılan incelemelerde Kurt (2014), Yanar vd. (2013) açıkladığı gibi örme, dokuma, gibi el sanatı teknikleri ile yapılan boncuk işlerinde; tezgâh, iğne, tığ gibi basit el aletleri kullanılmaktadır. Bu aletlerin yardımı ile yapılan örgüler nazarlık, anahtarlık, duvar süsleri, duvar saati, bileklik, cüzdan, çanta, tespih, cevşen ve benzeri çeşitli kullanım eşyası olarak üretilmektedir. Ancak hapishane işi olarak bilinen ve tığ kullanılarak yapılan örme tekniği en fazla tercih edilen tekniktir. Bu teknik ile üç boyutlu çakmak kabı, anahtarlık, takı, cüzdan, çanta ve saya gibi çok çeşitli ürünler çalışılabilmektedir.

3.1. Hapishane İşi Yapımında Araç ve Gereç Özellikleri

Hapishane işi tekniğinde araç olarak, iğne ve tığ kullanılmaktadır. Naylon iplikten ve boncukların deliğinden geçebilecek incelikte uzun iğneler, boncuk dizme işleminde kullanılmaktadır. Uygun kalınlıkta tığ bulunmadığında 8–10 numara tığlar eğe, maket bıçağı ve zımpara ile inceltilerek istenilen incelik ve biçim sağlanmakta, gürgen ağacından hazırlanmış bir sapa monte edilmektedir. Belirli kalınlıkta çiviler de tığ yapımında kullanılmaktadır. Bazı ustalar örgü tekniğine göre de farklı tığlar kullanılmaktadır (MEB, 2012: 48). Tığ kalınlığı ipliğin kalınlığına göre belirlenmekte, kalın iplikler ile kalın tığ, ince ipliklerde ise daha ince tığ seçilmektedir. Hazır satılan tığlar pek tercih edilmemekte, inceltilmektedir. Satın alım yoluyla elde edilemediğinde ise hükümlüler tarafından, “radyo anteninden tığ yapıldığı” belirlenmiştir.

Hapishane işi örgülerde gereç olarak boncuk ve naylon iplik kullanılmaktadır. Sipariş ile iş yurdunda taş veya kum boncuğu ya da inci boncuk olarak isimlendirilen yuvarlak biçimli boncuklar “dal” olarak ifade edilen ipliğe dizili biçimde alınmaktadır. Her dalın içinde 12 dizi boncuk, her dizide ortalama 360 ile 390 adet arasında boncuk bulunmaktadır. Boncuklar küre biçiminde ve 1,5-2 milimetre çapındadır (Resim 3).Yapılacak ürün için desen göz önüne alınarak, çoğunlukla siyah, yeşil, mavi, kırmızı, sarı ve beyaz renkte mat veya parlak boncuklar belirlenen desene göre seçilmektedir.

Hammaddesi sentetik olan iplikler, parlak, çeşitli kalınlıkta ve renklerde olmaktadır. İstenilen örgü sıklığına göre naylon ipliklerin bükümü ve kalınlığı değişmektedir. 4 numara iplik ile yumuşak bir yüzey elde edilirken 6 numara iplik ile orta sertlikte örgüler ortaya çıkmakta, 8 numara iplik ile daha sert örgüler yapılmaktadır. Tutuklu ve hükümlüler, “ 8 numara iplik ile yapılan örgülerin kaba görüldüğü için tercih etmediklerini, 4 numaralı iplik ile örülenlerin ise tam tersine zayıf görüldüğünü ve ipliğin ince olmasından örgünün yavaş ilerlediğini belirterek, çoğunlukla 6 numara iplik kullandıklarını” ifade etmişlerdir. Hükümlüler, “Beyaz renk ipliği boncuk renklerine uyum sağladığı ve rahatlıkla görebildikleri için tercih ettiklerini, siyah rengi görmekte zorlandıklarını” da belirtmişlerdir.

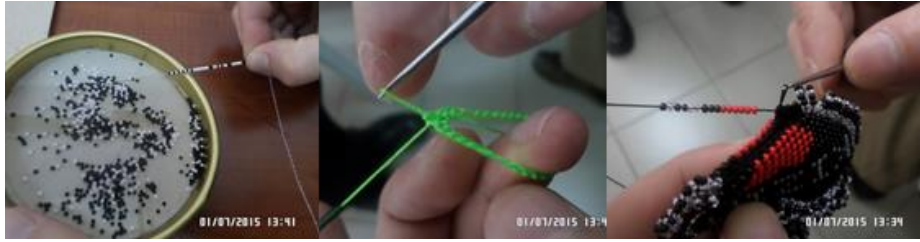
Resim 3. İplik, Tığ ve İnci Boncuk Dalları (Cezaevi İş Yurdu, Somçağ:2015)

3.2. Hapishane İşi Örgü Tekniği

İş yurdunda boncuk işini yeni öğrenecek tutuklu ve hükümlüler, öncelikle zaman alıcı bir işlem olan boncuk dizmeyi gerçekleştirmektedir. Milimetrik kâğıda çizilen ve renklendirilen desen şemasına göre, ipliğe belirlenen sayı ve renge göre dizilmesi tamamlanmış boncuklar ile örgü aşamasına geçilmektedir.

Boncukların ipliğe dizilmesinden sonra deneyimli hükümlülerin yönlendirmesi ile temel tığ örgü tekniklerinden basit (sık) ilmek tekniği ile

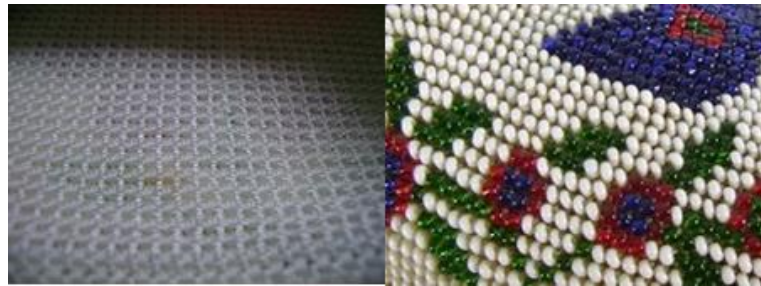
Cezaevlerinde Boncuk İşi Yapımı... The Meric Journal Cilt:6, Sayı:15,Yıl:2022
her ilmeğin arasına bir boncuk yerleşecek biçimde örülmeştir. Boncukların tamamı, örgünün yüz tarafında bulunmaktır. Desen şemasında her bir milimetrik kare, bir ilmek sayısını göstermektedir. Şemayı çoğunlukla tutuklu ve hükümlüler çizmekte belirlenen ürünün ölçüsüne göre desen biçimlendirilmektedir. Desen karmaşık ve çok renkli ise, ipliğe boncuk dizim işlemi zaman almakta, yanlış sayıda ve renkte boncuk dizildiğinde ise desen bozulmaktadır. Resim 4'te görüldüğü gibi iğneye naylon iplik geçirildikten sonra boncuklar dizilmekte ve ipliğe uygun kalınlıkta tığ ile örgüye başlanılarak devam edilmektedir.

Resim 4. Boncuk Dizme, Örgü Başlangıcı ve Çift Örgü Yapımı (Cezaevi İş yurdu, Somçağ:2015)

3.3. Hapishane İşi Saya Örgüsü

Boncuk işi sayalar, ucu kancalı el aleti olan tığ ile ipliğe dizilmiş boncukların sık (basit) ilmek tekniği ile örülmesinden elde edilmektedir. Desene göre birkaç renk ile örülmesinin yanında genellikle siyah veya beyaz olmak üzere tek renk örgüler de yapılabilmektedir. Resim 5'te renkli boncuklar kullanılan sık ilmek örgünün arka ve ön yüz (boncuklu) tarafı görülmektedir.

Resim 5. Arka ve Ön Yüz Örgü Dokusu (Cezaevi İş Yurdu, Somçağ:2015)

Saya, “çift örgü-kör örgü” olarak isimlendirilen iki kattan oluşan, her iki yüz olarak, tüm çevresi dönülerek, örülmeştir. Çift katlı örülen bu örgü yönteminde başlangıç kısmı ve her iki yanı kapalı, örgünün sonlandığı kısım

Cezaevlerinde Boncuk İşi Yapımı.... The Meric Journal Cilt:6, Sayı:15,Yıl:2022
açık olarak bırakılmaktadır. Örgüler iki katlı örüldüğünden torba görünümündedir. Resim 6’da Sincan cezaevi iş yurdunda bir hükümlünün çalıştığı ürün görülmektedir. Ürün cüzdan olarak yapılmakla birlikte saya ile aynı teknikte örülmekte, sadece biçim ve boyut farklı olmaktadır.

Resim 6. Sık İlmek Tekniği ile Çift Katlı Örgü (Cezaevi İş Yurdu, Somçağ:2015)

Sayalar çoğunlukla terlik sayısı olup burnu kapalı veya açık örülebilmektedir. Saya modeline bağlı olarak desende kullanılan renk çeşitliliği ve motif özelliği bir çift sayanın yapım sürecini belirlemektedir. İş yurdunda çalışan hükümlülerin ifadesine göre, “Boncuklar ipe dizildikten sonra bir çift terlik sayısı en az birkaç günde örülebilmektedir. Desene göre boncuk geçirme ile süreç bir haftayı bulmaktadır. Desensiz tek renk yapılacaksa süre kısalmaktadır”.

Hapishane işi örgü sayalar, “basit ilmek” adı verilen teknik (ipliğin tığa farklı biçimlerde sarılarak ilmek çıkartma) ile yapılmaktadır. Örgü, ayakkabıya dönüştürüleceği zaman kapalı kenarlarından kesilerek bir çift saya olarak üretime girmektedir (Somçağ, 2018: 493). Çift katlı örülmesindeki amaç, hükümlüler tarafından “Her iki tek sayanın birbirinin aynı ölçüsünde olması ve zaman tasarrufu” olarak açıklanmaktadır. Resim 7’de basit ilmek tekniği ile çift örgü (çift kat) terlik sayasının üç tarafından kesilmeden öncesi torba biçimindeki görünümü sunulmaktadır.

Resim 7. Terlik Sayası (Akbacakoğlu Koleksiyonu, Somçağ:2015)

İş yurdunda çalışan hükümlüler, fuarlarda sergilenmek ve cezaevi satış mağazaları için küçük hediyelik eşya örmekte iken “ayakkabı sayalarını sipariş üzerine istenilen formlarda ördüklerini, uzun yıllardır nadiren sipariş alındığını” ifade etmişlerdir. Tutuklu ve hükümlülerden alınan bilgilere göre yaptıkları ürünler ile hapisane işi sayanın aynı teknik ve yöntemle örüldüğü tespit edilmiştir. Aynı tekniğin kullanılması yoluyla dikiz aynası süsü, anahtarlık, kalemlik, bozuk para cüzdanı gibi küçük hediyelik eşya yapıldığı belirlenmiştir.

İncelemenin yapıldığı gün, örülmüş veya örülmekte olan saya örneğine ve saya desenine rastlanmamıştır. Bir desen örneği (resim 8) hükümlülere gösterildiğinde, “Aynı desende geçmiş yıllarda az sayıda saya ördüklerini artık talep olmadığı için desenin ellerinde olmadığını, talep gelirse desen hazırlayabileceklerini veya ellerine verilen deseni istenilen şablona göre örebileceklerini” ifade etmişlerdir. Hapisane işi tekniği ile sayaların günümüzde pek örülmemesinden dolayı geleneğin sürdürülebilirliği ve geleneksel bilgi aktarımının azaldığı da düşünüldüğünde Mehmet Akbacakoğlu’na ait koleksiyonda bulunan saya örneklerinin önemi daha da artmıştır.

4. İŞ YURDUNDA BONCUK İŞİ ÇALIŞMANIN TUTUKLU VE HÜKÜMLÜLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Araştırmanın yapıldığı L-1 tipi Ankara Sincan cezaevi boncuk iş yurdunda ve diğer boncuk iş yurtlarında çalışmak isteyen tutuklu ve hükümlüler; cezaevi müdürü, teknik personel, öğretmen, psikolojik danışman, baş memur ve idare memurundan oluşan kurul tarafından çeşitli yönlerden incelenip onay aldıktan sonra çalışabilmektedirler (Somçağ, 2021: 212). Aylık maaş karşılığında puantaj tutulmakta, gelen siparişler doğrultusunda ihtiyaca göre çalışması gereken hükümlü sayısı

Cezaevlerinde Boncuk İşi Yapımı... The Meric Journal Cilt:6, Sayı:15,Yıl:2022
belirlenmektedir. Hükümlüler sigortalı olarak haftanın beş günü 08: 30- 17: 00 saatleri arasında çalışmaktadır. Yapılan işe göre iş yurdunda çalışacak tutuklu ve hükümlü sayısında değişiklik yapılabilmektedir.

Hapishanede ek gelir kazanmak, boş zamanı verimli hale getirmenin yanı sıra rehabilite olmaları amacıyla iş yurdunda çalışan hükümlüler, “Boncuk işi ile uğraşırken zamanın nasıl geçtiğini fark etmediklerini, ruhen rahatlayarak huzur bulduklarını, kendilerini işe yarar hissettiklerini ve aldıkları ücretin bazı küçük ihtiyaçlarını karşıladığını” ifade etmişlerdir.

Ayrıca “Yalnızlıklarını unutarak, iş yurdunda çalışan diğer hükümlüler ile dostluk ve dayanışma içerisinde dertlerini paylaştıklarını ve çalışırken günün hızlı geçtiğini” söylemişlerdir. Tutuklu ve hükümlüler, “Hapishane işi yapımında renkli boncuklar ile motif uygulanan örgülerde dalgın olmamaları gerektiğini, yanlış renkte boncuk geçirilirse örgüde hatanın görüldüğünü, bu durumun stres yarattığını” açıklamışlardır.

Bazı hükümlüler cezaevinden tahliye sonrası “ hapishane işi yapmayı düşünmediklerini, bu iş ile geçimlerini sağlayamayacaklarını, ancak belki hobi olarak devam ettirebileceklerini” söylerken bazıları ise, “kesinlikle düşünmediklerini” ifade etmiştir.

Tutuklu ve hükümlülerden birisi, “uzun yıllardır bu iş yurdunda çalıştığını, geçmiş yıllarda saya ördüğünü” söylerken diğerleri, “ Hiç saya örmediklerini ”belirtmiştir.

Ayrıca bu araştırma için yapılan ziyaretin “Kendilerini mutlu ettiğini ve hapishane işi örmenin önemli olduğunu gördüklerini, kültürel miras olarak değerlendirdiğini bilmediklerini” açıklamışlardır.

5. MEHMET AKBACAĞOĞLU KOLEKSİYONUNDAN HAPİSHANE İŞİ SAYA ÖRNEKLERİ

Çalışmanın bu kısmında Ayakkabı Dünyası mağazalarının sahiplerinden Mehmet Akbacakoğlu'nun koleksiyonunda bulunan saya örnekleri; yapıldığı cezaevi, dönem, yapımında kullanılan araç-gereç, teknik, biçim, renk, motif ve kompozisyon yönünden incelenmektedir. Sayalar incelendiğinde farklı illerde ve yıllarda yapılmalarına rağmen birçok ortak nokta bulunmuştur.

Akbacakoğlu'nun ifadesine göre, koleksiyonda bulunan sayalar, “1950’li yıllardan itibaren Afyonkarahisar, Eskişehir ve İstanbul cezaevlerinde örülmüştür. Ancak Kütahya, Ankara ve başka illerdeki cezaevlerinde de o yıllarda saya örüldüğünü” belirtmiştir. Sayaların ortak

Cezaevlerinde Boncuk İşi Yapımı... The Meric Journal Cilt:6, Sayı:15,Yıl:2022
özellikleri; desenlerin benzerliği, aynı renklerde yuvarlak boncuklar kullanılması, örgünün beyaz 6 numara naylon iplik ile ve sık ilmek veya sık iğne olarak isimlendirilen basit ilmeklerle aynı şablona göre örülmüş olmasıdır. Sayalar terlik yapımı için burun açık, ağız kısmı köşeli biçimlendirilmiş ve aynı ebatlarda olup aynı şablona göre örülmüştür. Farklı cezaevlerinde aynı renk, desen ve biçimde örülen sayaların, hükümlülerin yer değiştirmelerinde gittikleri cezaevine desen şemalarını da götürdüklerini düşündürmektedir. Bitkisel motiflerden oluşan desenlerin çevresi, siyah boncuklarla sıralanarak çerçeve içine alınmıştır.

Resim 8’de verilen ilk örnek, diğerleri gibi sık (basit) ilmek ile beyaz renkte iplik ile çift katlı olarak Afyonkarahisar cezaevinde örülmüştür. Boncukların beyaz, kırmızı, sarı, yeşil ve siyah renkleri kullanılmıştır. Burnu açık yapılan sayanın ortasından kısa bir dal üzerinde sekiz yapraklı çiçek motifi, motifin her iki tarafından çıkan dallarda yeşil yaprak ve tomurcuklar görülmektedir. Kompozisyon motiflerin çevresini saran sarı ve kırmızı renklerde bordür ve bir sıra siyah boncuklar ile tamamlanmıştır.

Resim 8. Terlik Sayası 1

İkinci saya örneği Eskişehir Cezaevinde aynı şablonla terlik olarak yapılmış, desende görülen sekiz yapraklı çiçek motifinin ortası yeşil, taç yaprakları turuncu renk boncuk ile örülmüştür. Resim 9’da görülen sayada turuncu-yeşil boncuklarla bordür, bordürün çevresi siyah boncuklarla iki sıra çevrelenmiştir.

Resim 9. Terlik Sayası 2

Üçüncü örnekte diğer sayalarda olduğu gibi zemin beyaz boncuktan örlmüŖtür. Gül motifinde sarı ve kırmızı, yapraklarda yeŖil renkli boncuk kullanılmıŖ, terliğin iç ve dıŖ ağız kenarlarındaki köŖelere lale motifi yerleŖtirilmiŖtir. Desenin çevresi fotoğraf 8’de görölen örnekte gibi siyah boncukla sınırlandırılarak kompozisyonu tamamlanmıŖtır. İstanbul Cezaevinde örlölen saya, Resim 10’da görölmektedir.

Resim 10. Terlik Sayası 3

6. SAYALAR VE GÜNÜMÜZDE İŞ YURTLARINDA ÇİFT ÖRGÜ TEKNİĞİ İLE ÖRÜLEN ÜRÜNLERİN BENZERLİKLERİ

Geçmişte sıklıkla hapisane işi sayalardan ayakkabılar yapılırken günümüzde tercih edilmemesi, moda olmaması ve genç nesil tarafından pek bilinmemesi gibi nedenlerle eskisi gibi hapisane işi sayaların örülmediği ve dolayısıyla pek fazla ayakkabı üretilmediği belirlenmiştir.

Günümüzde Sincan cezaevi ve diğer cezaevleri iş yurtlarında üretilen ürünlere bakıldığında ipe boncuk dizmek için iğne, örmek için tığ kullanılmaktadır. Ürünler yine sık ilmek tekniği ve çift kat 6 numara beyaz ve az da olsa siyah naylon iplik ile örülmektedir. Özetle araç ve gereçlerde farklılık bulunmamakta boncuklar Hindistan veya Çek Cumhuriyetinden Türkiye'ye gelmekte ve kurum tarafından teknik şartnamelere göre satın alınmaktadır.

Boncuk renkleri eski yıllarda olduğu gibi sarı, kırmızı, mavi gibi ana renklerin çeşitli tonlarıdır. Ana renklerin yanında turuncu, yeşil vb. diğer ara renklerle siyah ve beyaz da kullanılmaktadır. Pastel tonların tercih edilmediği çoğunlukla canlı renklerin kullanıldığı dikkati çekmektedir. İş yurdunda çalışan tutuklu ve hükümlüler, “Canlı renklerin daha çok satıldığını o nedenle yaptıkları ürünlerde dikkati çeken, çarpıcı renkleri tercih ettiklerini” söylemişlerdir.

Sayalarda gül, lale gibi çiçek, tomurcuk ve dallardan oluşan bitkisel desenler simetrik düzende çalışılmıştır. Desenler siyah renkte boncuklar ile çerçevelenerek kompozisyona belirleyici bir canlılık katılmıştır.

Sincan cezaevi iş yurdunda ve diğer iş yurtlarının çalıştığı cüzdan, anahtarlık, duvar süsü vb. küçük ürünlerde de aynı renkler ile simetrik bir kompozisyon görülmektedir. Sipariş üzerine “Allah” gibi dini yazılar, spor takımları ile kadın ve erkek ismine özel yazılarda ürünleri süslemektedir. Anahtarlık, boyun süsü, bozuk para cüzdanları canlı renklerde kum boncukları ile simetrik bitkisel desen ve yazılarla süslenerek, basit ilmek tekniği ile çift kat örülmektedir. Sincan cezaevi iş yurdu ile Ankara Ceza ve Tevkif Evleri İş Yurtları Ürün ve El Sanatları fuarlarından bazı ürünler resim 11’de verilmektedir.

Resim 11. Çift Örgü Tekniği İle Yapılmış Hediyelik Ürünler
(Cezaevi İş Yurdu ile Ürün ve El sanatları Fuarı)

SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye’de cezaevlerinde hapisane işi tekniği ile örülen sayalar birçok ülkede yapılan boncuk işi sayalardan tamamen farklıdır. Bu nedenle hapisane işi sayalar geleneksel ayakkabı kültüründe ayrı bir yere sahiptir.

Ankara ili Sincan L-1 cezaevi iş yurdunda alınan bilgilere göre; sipariş ile örülen sayalara yıllardır pek talep gelmediği belirlenmiştir. İş yurdundaki incelemelerde ve Adalet Bakanlığı Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İş Yurtları Kurumunun bazı illerde ve Ankara’da her yıl düzenlediği ürün ve el sanatları fuarlarında da hapisane işi sayalara rastlanılmamıştır. Beş yıl boyunca, fuarlarda boncuk iş yurdu bulunan cezaevi stantlarında görevli memurlardan saya örüldüğüne dair net bilgi alınamamıştır. Cüzdan, anahtarlık, araçlar için dikiz aynası süsü ve saat gibi küçük ürünler hazırlanmakta, cezaevi kantini, satış mağazaları ve fuarlarda satışa sunulduğunda kolaylıkla satılabildiği saptanmıştır.

Bu ürünlerin örülmesinde de sayalarda olduğu gibi, aynı araç ve gereçler ile aynı teknik kullanılmaktadır. Hediyelik eşyalar, saya renkleri ile hemen hemen aynı tonlarda olup, sık ilmek tekniği ile örgü çift kat örülmektedir. Araç-gereç ve örgü tekniği yönünden saya ve diğer ürünler arasında farklılık azdır. İş yurdunda öğrenilen bu sanatın, hükümlüleri ruhen dinginleştirdiği, keyif verdiği, zamanın geçişini fark etmedikleri, olumsuz

Cezaevlerinde Boncuk İşi Yapımı... The Meric Journal Cilt:6, Sayı:15, Yıl:2022
düşüncelerden uzaklaştıkları, kişi ve olaylara daha olumlu baktıkları,
kazançlarının az da olsa bazı gereksinimlerini karşıladığı belirlenmiştir.

Özel koleksiyonda bulunan saya örneklerinin 1955-1970 yılları arasında farklı cezaevlerinde beyaz, kırmızı, turuncu, yeşil, sarı ve siyah renkli boncuklar ile örüldüğü tespit edilmiştir. Gül, lale ve çok yapraklı çiçek motifleri stilize edilmiş, örgü tekniğinden dolayı geometrik formlarda biçimlenerek simetrik düzende desen oluşturulmuştur. Bu sayalar 50-65 yıl önce Eskişehir, Afyonkarahisar ve İstanbul cezaevlerinde sıkilmek tekniği ile çift kat örülmüştür. Araç olarak iğne ve tığ, gereç olarak 6 numara çoğunlukla beyaz, nadiren siyah naylon iplik ve çoğunlukla beyaz, siyah, turuncu, kırmızı, mavi, sarı ve yeşil kum boncukları kullanılmıştır.

Tutuklu ve hükümlülerin 1970 yıllarına kadar örmüş oldukları sayalar; karakteristik özellikleri olan, geleneksel unsurları aktaran, toplumsal ayak giyim değerlerini yansıtan, maddi kültür ürünlerindedir. Kültürel kimliğimizi yansıtan hapisane işi örgü sayalar, ayakkabı kültürümüzde yeniden yapılandırılarak güncel yaşam koşullarına göre uyumu sağlanmalı ve gelenek aktarımı devam ettirilmelidir. Bu zengin ve tükenmekte olan el sanatı mirasına farkındalık sağlanması, devam ettirilebilmesi ve geleceğe taşınması kültürel mirasın sürdürülmesi konusunda önemli görülmektedir.

Zengin bir kültürel birikime sahip maddi kültür ürünü hapisane işi sayaların günümüzde yapımının sağlanması ve gelecek kuşaklara aktarılması için bazı öneriler geliştirilmiştir:

* Hapisane işi tekniği ile örülmüş sayalar, kayıt altına alınarak belgelenmeli gerekirse revizyondan geçirilerek sergilenmeleri sağlanmalı, sayalardan üretilmiş ayakkabılar yurt dışı fuar, festival gibi etkinliklerde tanıtılmalıdır.

* Boncuk işi sayaların tasarımcı ve modelciler tarafından, yeni model ve motiflerle yorumlanması, ayakkabı üretiminde çeşitlilik sağlayacak, iş yurtlarında çalışan tutuklu ve hükümlü sayısını artıracaktır.

* Boncukların, birbirine uyumlu renklerden seçilerek, farklı örgü teknikleriyle birlikte kullanılması saya örgülerini geliştirecektir.

* Boncuk işi atölyelerinde çoğunlukla erkek tutuklu ve hükümlüler hapisane işi küçük ürünler yapmaktadır. Geçmişte de bu sayalar erkekler tarafından üretilmiştir. Hapisane işi örme tekniği ile malzeme, renk, desen, kompozisyon ve tasarım konularında kadın tutuklu ve hükümlülere eğitim verilerek üretime katılmaları sağlanmalıdır.

* Bu sanatın sadece cezaevleri ile sınırlı kalmayarak, belediye kurslarında ve halk eğitim merkezlerinde de yaygınlaşması için çalışmalar yürütülmelidir.

* Yapılan ürünler, Kültür ve Turizm Bakanlığı satış mağazalarında sergilenmeli ve internet sitesinde tanıtımı ve satışı yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

Akalın, S., Yılığör, A. ve Seyhan, N. (1993). *Ayakkabıcılık Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Matbaası.

Atik, Ş. (2007). *Çağlar Boyu Boncuk: Boncuk, İnanç, Güç ve Güzellik*. İstanbul: Seçil Ofset.

Boncourt, L. ve Chamisso, A. (1987). Boncuk. Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi içinde. (Cilt 4, ss. 413-414). İstanbul.

Belli O. (2010). *Urartu Takıları*. İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayınları.

Çoruhlu, Y. (2007). "Orta ve İç Asya'da Kazı Ve Araştırmalarda Elde Edilen Materyale Göre Erken Devir Türklerinde Çizme". (Emine Naskali Gürsoy). *Ayakkabı Kitabı*. (2. Baskı), İstanbul: Kitabevi, s.347- 356.

Darga, M. ve Konyar, E. (2007). Boncuklar Dizilir Zamana. Muhibbe Darga (Ed.), *Gönül Paksoy Koleksiyondan Kreasyona Boncuk / Koleksiyon* içinde. (28-31). İstanbul: Rezan Has Müzesi Yayınları.

Elibal, İ. (2009). "Hükümlülerin Açık Cezaevlerindeki İş Yurtlarında Düzenlenen İş ve Meslek Eğitimi Etkinliklerine Yönelik Görüşleri". *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Kastan, C. (2007). *Ayakkabı Teknolojisi*. Konya: 2. Baskı.

Kurt, G. (2014). (Turkey, Ankara). Traditions in Turkey Beading. (Based on Workshop Penal Colony) 58-65//Design. Art. Industry: International collection of scientific papers. Issue 2, executive editor Ph.D. N. M. Shabalina. Chelyabinsk, 124 p. ISSN 2312-6116.

Kurt, G. (2011). *Akdeniz Bölgesi Boncuk Oyalarından Yapılan Ürünlerin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi). Gazi Üniversitesi /Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2012). *El Sanatları Teknolojisi*. Boncuk Aksesuarları. Ankara.

Cezaevlerinde Boncuk İşi Yapımı... The Meric Journal Cilt:6, Sayı:15,Yıl:2022
Somçağ, H. (2018). Boncuk işi (Hapishane İşi) Sayalardan Üretilen Ayakkabılar: Mehmet Akbacakoğlu Koleksiyonundan. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*. C:6. S: 15. S: 489-500.

Somçağ, H. (2021). Cezaevleri İş Yurtlarında Ayakkabı Üretimi. *Uygulamalı Sosyal Bilimler ve Güzel Sanatlar Dergisi*. C:3. S: 7. S:211-232.

Ürün ve Hizmet Kataloğu (?). Ceza İnfaz Kurumları İle Tutukevleri İş Yurtları Kurumu. Hazırlayan Ar-ge Şubesi. Basım: Ankara Açık Ceza İnfaz Kurumu Matbaa Atölyesi. Ankara.

Yanar, A., Erdoğan, Z., Kayabaşı, N., ve Söylemezoğlu, F. (2013). Tutuklu ve Hükümlülere El Sanatları Eğitimi Verilmesi ve Sonuçlarının İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (1). Erişim: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/32365>

Elektronik Kaynaklar

Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı Ceza İnfaz Kurumları İle Tutukevleri İş Yurtları Kurumunun Kuruluş ve İdaresine İlişkin Kanun (2021). <https://iydb.adalet.gov.tr/> Erişim tarihi: 08.02.2022.

<http://www.ezakwantu.com/Gallery%20Trade%20Beads%20Slave%20Beads%20African%20Curr> Erişim Tarihi: 10.01.2018.

<http://astepintothebatashoemuseum.blogspot.com/2014/02/the-beauty-of-beads.html> Erişim Tarihi: 06.01.2022.

<https://artsandculture.google.com/asset/pair-of-men-s-slippers-decorated-with-glass-beads-c-young-of-swaffham/BgFzteohEvkivQ> Erişim Tarihi: 30.06.2021

<https://www.hermitagemuseum.org/wps/portal/hermitage/digital-collection/25.+archaeological+artifacts/1127393> (Erişim Tarihi: 30.06.2021).

Kaynak Kişiler

Ankara Sincan L-1 Tipi Kapalı Cezaevi İş Yurdunda Çalışan Tutuklu ve Hükümlüler Görüşme Tarihi: 2015

Ankara Ürün ve El Sanatları Fuarlarında Görevli Ceza İnfaz Kurumu Memurları. Görüşme Tarihi: 2015-2019

Cezaevlerinde Boncuk İŖi Yapımı.... The Meric Journal Cilt:6, Sayı:15,Yıl:2022
Akbackakođlu, Mehmet. Ayakkabı Dũnyası Mağazaları, Ankara Ofisi,
Görüşme Tarihi: 2015 ve 2021. Ankara.